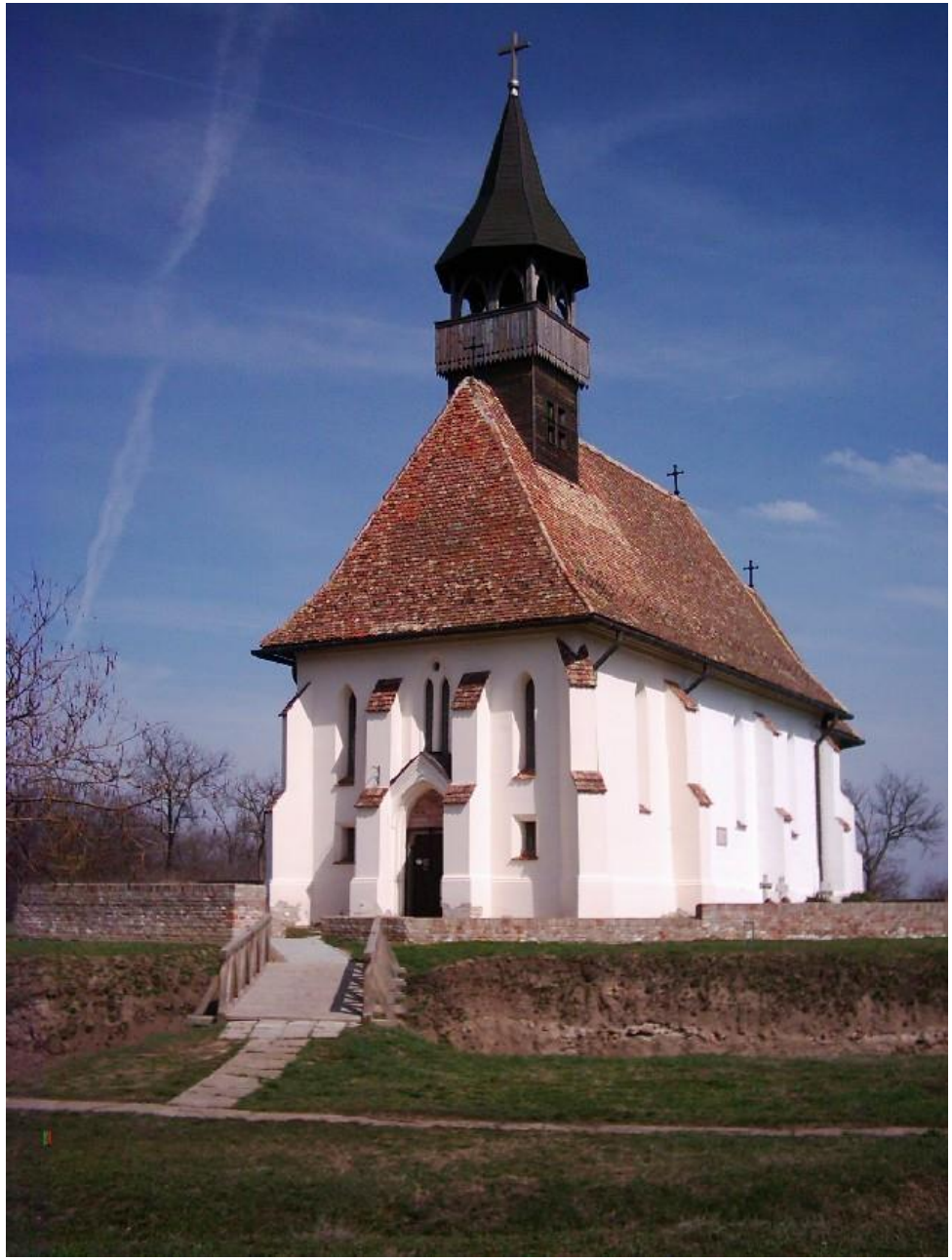

ÓFÖLDEÁK

Településképi Arculati Kézikönyv

2017

Tartalomjegyzék

Bevezetés ..... 3. oldal

Óföldeák bemutatása ..... 5. oldal
A település története, általános településkép, településkarakter

Örökségünk ..... 9. oldal
Településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, és jellemzők

Eltérő karakterű területek ..... 17. oldal
A településkép arculati jellemzői és településkarakter bemutatása

Ajánlások ..... 21. oldal
A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató:
telepítés, telekalakítás, magasság, tetőhajlásszög, tetőforma, szín, kerítések, ablakok, lábazatok, homlokzatstruktúrák

Utcák, terek ..... 31. oldal
Kúria előtti és a templom előtti park, játszótér, sportterület és temető

Jó példák: épületek ..... 38. oldal

Sajátos építményfajták ..... 39. oldal
egyéb műszaki berendezések

Reklámok ..... 40. oldal

Bevezetés

„Mielőtt cselekszünk át kell gondolnunk, hogy mit is akarunk.” Alexandre Gustate Eiffel

Az épített környezet alakítása egyrészről a művészetek egyik ága, másrészről mérnöki tudomány, technológiai fegyelem. Az emberi kultúra, az emberi tevékenység egyik legalapvetőbb megjelenési formája. Az embert körülvevő természeti környezet akaratlagos megváltoztatása. „Erőszakossága” mégsem destruktív, természetéből adódóan konstruktív.

Eiffel idézete a környezetünk tudatos alakításához is szervesen kapcsolódik. Mikor egy ember, vagy egy család az építkezés mellett dönt, a belső lelki vezérlése alapján kezd el keresgélni, feltérképezi a lehetőségeket: hol, mit és hogyan is lehet megvalósítani. A lakóhelyük megválasztásakor az egyén a harmóniát keresi, igyekszik a lehető legkevesebb kompromisszumot hozni. Az összegyűjtött információk megismerését követően mérlegel és hozza meg döntéseit: mi a legfontosabb a számára, hogyan is tudná az elképzeléseit a legideálisabban formába önteni. Az építkező számára fontos, hogy a saját egyéniségét tükrözhesse a háza, a megszülető épület megjelenésének azonban illeszkedőnek kell lennie, amely most ébredező társadalmi elvárás is. Egy épület szoros kapcsolatban van szomszédjaival, a környezetével, ezért egy kialakult településképhez illeszkedő tömegformálással, tetőformával, színnel, anyaghasználattal csodákat lehet tenni, a megszületendő harmónia pozitív töltés biztosít mind az ottlakók, mind pedig az odaérkezők számára. Egy településen sokan élnek ahhoz, hogy ki rajzolódjon a közösség mentalitása, érzékenysége. Akkor tud csak virágozni, ha lakói figyelnek egymásra.

Az építészetet szokás megfagyott zeneként emlegetni. És valóban nagyon sok hasonlóságot találhatunk egy zenemű és az építészet között. Az építészet sokszínűségét adja a változatos utcák, terek, épületek sokasága, mint egy zenekarban a sokféle hangszer: vonósok, fúvósok, ütős hangszerek. Ugyanakkor, ha ezek egymásra tekintet nélkül zenélnek, lehet külön-külön még szép is a dallam, amit játszanak, az összkép mégis hamis. A házak is lehetnek eltérőek egymástól, lehetnek más rendeltetésűek, de ha nincsenek tekintettel egymásra, zavaros, élhetetlen környezetet alakítanak ki.

A Településképi Arculati Kézikönyv segítség kíván lenni: a település bemutatásával, az értékek megismertetésével és útmutatással tárja fel az épített környezet szépségeit. A szemléletformáló dokumentum bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és nem utolsó sorban illeszkedik a kialakult településképhez.

A rendezett, szép lakókörnyezet amellett, hogy a települési identitástudatot, a közösség aktivitását, az összetartozását, úgy az ingatlanok értékét is növeli. A most készülő kézikönyv tovább bővíthető, formálható! Nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan tovább íródik. Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön a könyvbe. Ha közkézen forog majd a lakosság körében ez a bemutatkozó kiadvány, akkor további ötletekkel, ajánlásokkal lehet kiegészíteni az elkövetkező évek során.

A falu a lakosoké, együtt alakítják, óvják az elődeik által korábbi korokból rájuk maradt örökségeiket, építik a jövő faluját a következő generáció számára.

Óföldeák bemutatása

A település története

Óföldeák az Alföld délkeleti részén a Tiszán túlon, és a Marostól északra fekszik. Hódmezővásárhely és Makó között, Maroslelét és Földeákot összekötő út mentén, a Száraz-ér szomszédságában terül el. A mai felszín kialakításában nagy része volt a két folyónak, amelyek a földtörténet korai szakaszában, hordalékukkal töltötték fel a tájat. A község belterületének domborzata a környező síkságból kiemelkedik, a tengerszint felett 79,0 m – 82,50 m közötti a magassága. Ez az érték néhol mintegy 2,50 m szintkülönbséget is jelent rövid távolságon, amely szabad szemmel is jól látható. Maroslele felől Óföldeákra érkezve a település jól érzékelhetően kiemelkedik környezetéből, melyet a „dombra” épített erődtemplom is hangsúlyoz.

A Településképi Arculati Kézikönyv elsősorban értékeket feltáró, bemutatkozó kiadvány, ezért a község történetét nagyvonalakban mutatjuk be, főbb állomásokról számolunk be az olvasónak.

Óföldeák a XI-XII. században jött létre, a község az eredeti nevét 1035-ben Csanádra költözött Fülöp apátról, a görög Philipposz rövidült változatának, a Fil (később Föl) előtagnak és az írástudót jelentő deák közszónak összetételéből kapta. Legkorábbi adatunk a településről az 1332-33-as pápai tizedjegyzékben szerepel. Majd később a 15. század elejétől okleveleken jelenik meg a falu neve: Fyldeak (1406), Fyldyak (1411), Feldeak (1415), Fildeák (1427). A település legrégebbi birtokosai királyi emberek voltak, ezután többtucatnyi – zömmel egytelkes – nemes ember lakta. A középkor folyamán virágzó mezőváros volt, csak a török hódoltság végén pusztult el. A török-tatár csapatok 1596-ban a falut felperzselték. A pusztává vált települést a 17. században makói és vásárhelyi reformátusok szállták meg. 1720-ban szegedi kirajzású településként éledt újra. 1729-től Návay-család birtoka lett.

Katonai térkép 1806-1869

Katonai térkép 1869

Katonai térkép 1941

A Tisza és a Maros a XIX. század első felében több egymást követő évben elöntötte a határt. A végsőnek tűnő pusztítás 1845. május 28-án következett be. Az akkori földeákiak – mai óföldeákiak elődeinek egyrésze - a földesúrral együtt áttelepültek a mai Földeák területére. 1950-ig Földeákhoz tartozott, mint külterületi lakott hely. Óföldeáknak 1863-tól emlegetik a megmaradt települést, 1880-ban kb. 20 házat tartottak nyilván, valószínűleg uradalmi cselédek élhettek itt. Önálló tanácsú községgé 1850-ben alakult, 1971-90 között Földeák közös tanácsának társközsége. 1990-től kezdve teljesen önálló településként éli mindennapjait.

A község településkaraktere

A településkarakter a településre, illetve annak bizonyos részeire tipikusan jellemző úthálózat és térformáció szövevény, telekszerkezet, beépítési mód, térbeliség – morfológiai sajátosságok – együtthatásaként megjelenő sajátos jelleg, mely az idők alatt folyamatos kiegészítések egymásra rétegződésével formálódott, és jött létre.

Óföldeák meghatározó eleme a ma is látható, vélhetőleg a 15. század második felében újra épült, az egyik kunhalmi magaslaton álló erődtemplom. Az 1570-es években a templom környékén 30 ház állt. Feltételezések szerint a templom szomszédságában kezdődtek el az utcasorba rendeződő lakóépületek építése. Földeákot és Maroslelét összekötő országos mellékútra rendezett északi településrész merőleges utcahálózatnál is megfigyelhető egyfajta alkalmazkodás. A keresztutcák helyzetét az idősek otthonának nagysága és két magtár elhelyezkedése határozta meg.

Óföldeák településszerkezetét meghatározó főbb utca a Földeákot Maroslelével összekötő út. A Széchenyi István utca utcakeresztmetszete a lebonyolódó forgalomhoz elegendő méretekkel rendelkezik. A délre eső Dózsa György utca tágasabb kialakítású, az északi oldalon lévő lakóutcák átlagosak. A főúttal párhuzamos Ady Endre utca, az Eötvös utca és a Béke utca minimális eltolódással alakult ki egymáshoz viszonyítottan. A meglévő magtárak területe egy kis zárványként ékelődik be a település szövetébe.

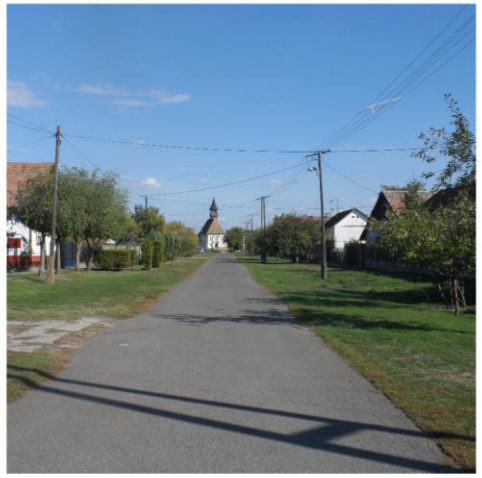

Örökségünk

(településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek és jellemzőik)

Az "örökség" szó használata az építészeti zsargonban az elmúlt tíz évben vált gyakorlattá Magyarországon. A szó alkalmazása kétségkívül egyfajta szemléletet tükröz: arra utal, hogy a múltból ránk maradt emlékekkel dolgunk van, értéket képviselnek, de felelősséget is adnak. A település közösségének felelőssége abban rejlik, hogy vigyázzon ezekre az értékekre, mert ezek vallanak történeti-társadalmi fejlődésükről. Az épített környezet számos jelentést, jellemzőt hordoz magában. Eme jellemzők és egyedi jegyek bemutatásával van lehetőségünk a településképi illeszkedéshez szükséges elvárások megfogalmazására. Az épített környezet és az azt használó társadalom között nincs minden esetben közvetlen és merev kapcsolat. Ugyanaz a társadalmi csoport önszántából is gyökeresen megváltoztathatja saját környezetét. Azonban a településkép és az épületek környezetbe való illeszkedésnek fontosságára felhívó, napjainkban születendő korszakkal, a településtervezés új időszámításával lehetne az önkényes, egyéni szándékokat a közösség érdekének irányába fordítani.

Óföldeák – történelmi mértékkel mérve, az Árpád korig visszanyúló múltjából eredően –rendelkezik kiemelkedő építészeti értékekkel, országos műemlékekkel.

Az egyik legkiemelkedőbb emlék a 450 éve álló gótikus erődtemplom. Országosan védettek a közel 150 éves Návay kúriák a falu belterületén, és a Gencsháti kastély és kiszolgáló épületei.

Szerencsére ezen épületek környezetei is, a kastélyt és templom melletti kúriát körül ölelő parkok is országos védelemnek örvendenek. A parkok bemutatása az Utcák és terek fejezetben találhatóak.

Műemlékek

Erődtemplom

Az Óföldeáki erődtemplom a térség egyetlen falusi gótikus temploma, a magyar művelődéstörténet országosan is számon tartott, egyedül álló műemléke. Mivel a török hódoltság korában a Dél-Alföld középkori középületeinek javarésze megsemmisült a kevés megmaradt objektum kitüntetett figyelmet élvez. Ezek közé tartozik a gyönyörűen és igényesen helyreállított egykori Szent Márton templom annak ellenére, hogy története során számtalanszor átépítették és eredeti falazat alig található benne. Összhatásában azonban tökéletesen megtestesíti a hatszáz évvel ezelőtti gótikus hangulatot.

Az utolsó felújítással párhuzamosan elvégzett régészeti feltárás alapján kiderült, hogy a templomdombon már a 11. században település volt. Az 1400-as évek elején Árpád-kori alapokra emelt gótikus egyház első írásos említése 1429-ből való. A kelet-nyugati tájolású épület szentélye a nyolcszög három oldalával záródott. A felkelő nap három jellegzetes csúcsíves ablakon süthetett be az oltár mögé. Innen nyílt észak felé a sekrestye. Az épület teljes hossza kb. 20 m lehetett, ebből 8 m-t tett ki a szentély. Ennek 7 m, a hajóé 9 m volt. Legkésőbb a XVI. század elején 24 x 38 m nagyságú és 80-100 cm vastagságú védőfallal vették körül, melybe északon haragtornyot, nyugaton kaputornyot, délen valószínűleg bástyát építettek.

Az erőd jelleget fokozta a falakon kívül körbefutó sáncárok. Lehetséges, hogy ez a kiegészítés összefüggésben állt a török veszély közeledtével.

A templom történetében több átalakítás és felújítás történt. A legutolsót 1989-ben a püspökség állagmegóvó munkálatokat kezdeményezett. Az Országos Műemléki Felügyelőség az általános felújítás mellett foglalt állást. A föltárás az épülethez méltó alapossággal történt. A régészeti kutatást Dr. Béres Márta végezte. Munkássága kiterjedt az épületdiagnosztikára, a belső festés infrakamerás feltárására, a középkori erőd rekonstrukciójára és a templomdombi ásatásokra. Hét kutatóárkot vágtak, megtalálták az Árpádkori település és temető nyomait. Az építészeti terveket a szegedi Tér és Forma Építéstervező Kft Csépe László, Lakatos László, V. Zákányi Ildikó közreműködésével Sipos György vezető tervező készítette. Kivitelezte az Országos Műemlékvédelmi Hivatal Szegedi Műemlék Helyreállító Kft.

A felújítás során nem változtattak a templom hosszán, nem bontották vissza az eredeti méretére. Megtartották az utolsó periódus párkánymagasságát is. A tornyot viszont elbontották, és a templom tetőformáját 60°–os (a nyugati oromzatot 75°–os) meredekségű gótikus hatásúra alakították át. Mintaként a nyírbátori és a mándi református templom szolgált. A főbejárat fölé erdélyi mintára viszonylag nagyméretű harangok elhelyezésére is alkalmas huszártornyot emeltek. A tetőzetre egységesen bontott hódfarkú cserép került. Az egész épület statikai megerősítése érdekében a párkányzatra vasbeton koszorú került. A stabilitást és az alapok megerősítését víztelenítéssel szivárgók építésével oldották meg. Az épületet téglajárda veszi körül felújították az ajtókat, ablakokat és a támpillérekre is cserépfedést helyeztek. A templom két fő építési korszakát eltérő vakolat-texturával és a fehér festés kétféle színárnyalatával érzékeltették. A munkálatok 1998-ban értek véget, sikeresen helyreállítva a Dél-Alföld egyik majdnem elporladt építészeti emlékét.

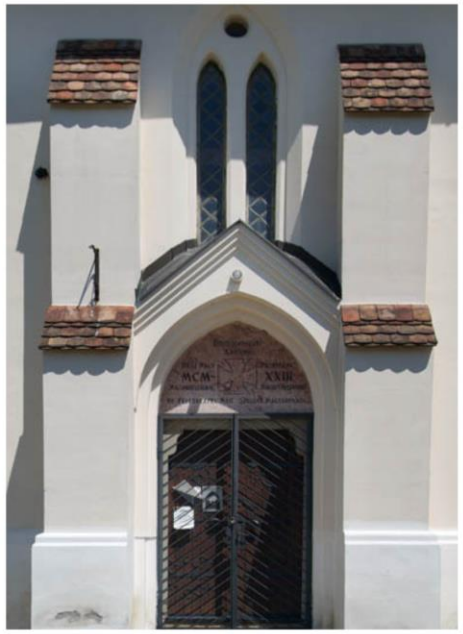

Návay László kúria

Az erődtemplom mellett álló neoklasszicista, szimmetrikus tömegű, kontyolt tetős kúria magán hordozza a magyarországi kúria építészet jegyeit. A homlokzatra az egységes, nyugodt, horizontális tagolás a jellemző, ablaksorokkal, ismétlődő motívumokkal. A reprezentativitást a kiemelt középrizalit fejezi ki, előcsarnokszerű, oszlopos, háromszögű oromzattal koronázva.

Állaga sajnálatos módon folyamatosan romlik, szükséges lenne minél előbbi újrahasznosítása.

Gencsháti Návay kastély

A késő klasszicista és korai historizáló formaelemeket tartalmazó kastély felépítése az 1860-as évekre tehető. Az épületet minden bizonnyal Návay (IV.) János emeltette, ugyanis az ő ágának tulajdonát képezte a későbbiekben.

A szebb kort megélt épület magántulajdonban van. A lenti képen a fák között láthatjuk a jelenlegi, már valamennyire állagmegóvó munkán át esett kastélyt. A jobboldali képek a műemlék eredeti építészeti jegyeinek bemutatására szolgálnak.

Gencsháti kastély gazdatiszti háza és a lóistállója

Návay (II.) Géza apja halála után megörökölte a birtokot és 1910-ben a parkban a kastély szomszédságában kúriát és istállót épített. A kúria szintén késő klasszicista elemeket hordoz magán. A pár évvel ezelőtti felújításnál szerencsére az eredeti tetőhéjalást meghagyták, nem bolygatták meg azt. Homlokzati színét szerencsére a környezethez harmonizáló, pasztell árnyalatban határozták meg.

Védelem alatt nem álló, de építészeti értékeket képviselő épületek
Návay Aranka Idősek Otthona

Lakóházak

Nem mehetünk el azok mellett az épületek mellett, amelyek Óföldeák lakóház építésének a legkorábbi történetét mutatják meg. A Petőfi Sándor utcában található épület a falu egyik legrégebbi parasztháza. A vélhetőleg 150 évvel ezelőtt épült ház arányrendszere, az utcára nyeregtetős, a veranda irányába hosszított tetős tömege, a faoromzatos díszítése hűen tükrözi a dél-alföldi népi építészetre jellemző jegyeit.

Ugyancsak a Petőfi utcában láthatunk egy módosabb parasztházat, amely az előzőnek egy modernebb változata.

Az 1940-50-es években állami támogatásból épült ú.n. „ONCSA" házak egyik megmaradt példája a Széchenyi utcán látható. A jellegzetes nagyalföldi középparaszti háztípus jegyeit hordozza magán: kb. 45 –os nyeregtetős, tele oromzatú tömegű, üres oromzattal, párkányzattal, téglapilléres oldaltornáccal.

Eltérő települési karakterek

(A településkép, az arculati jellemzők és a településkarakter bemutatása)

Belterület

Óföldeák kis település lévén, településképi szempontból egy karakterbe sorolható a kialakult beépítés és épület nagyságok alapján. Az a néhány középülete, amely van a településnek a lakóépületekhez igazodó, azokkal együtt élni tudó léptékű. Még az egyemeletes tömegű öregek otthona sem hoz különösebb feszültséget az utcaképben. A belterület beépített részén a falusias életformának, gazdálkodásnak megfelelő, jellemzően egyedi –családi - házas tömbök találhatók. Telkenként egy rendeltetési egység az általános, a beépítési mód legtöbb esetben oldalhatáros, utcafrontos. A templom előtti utcában, a Dózsa György utcában találhatunk előkertes beépítést, vélhetőleg a templom közelsége miatt ez az utca és a környéke lehetett az eredeti település központi magja.

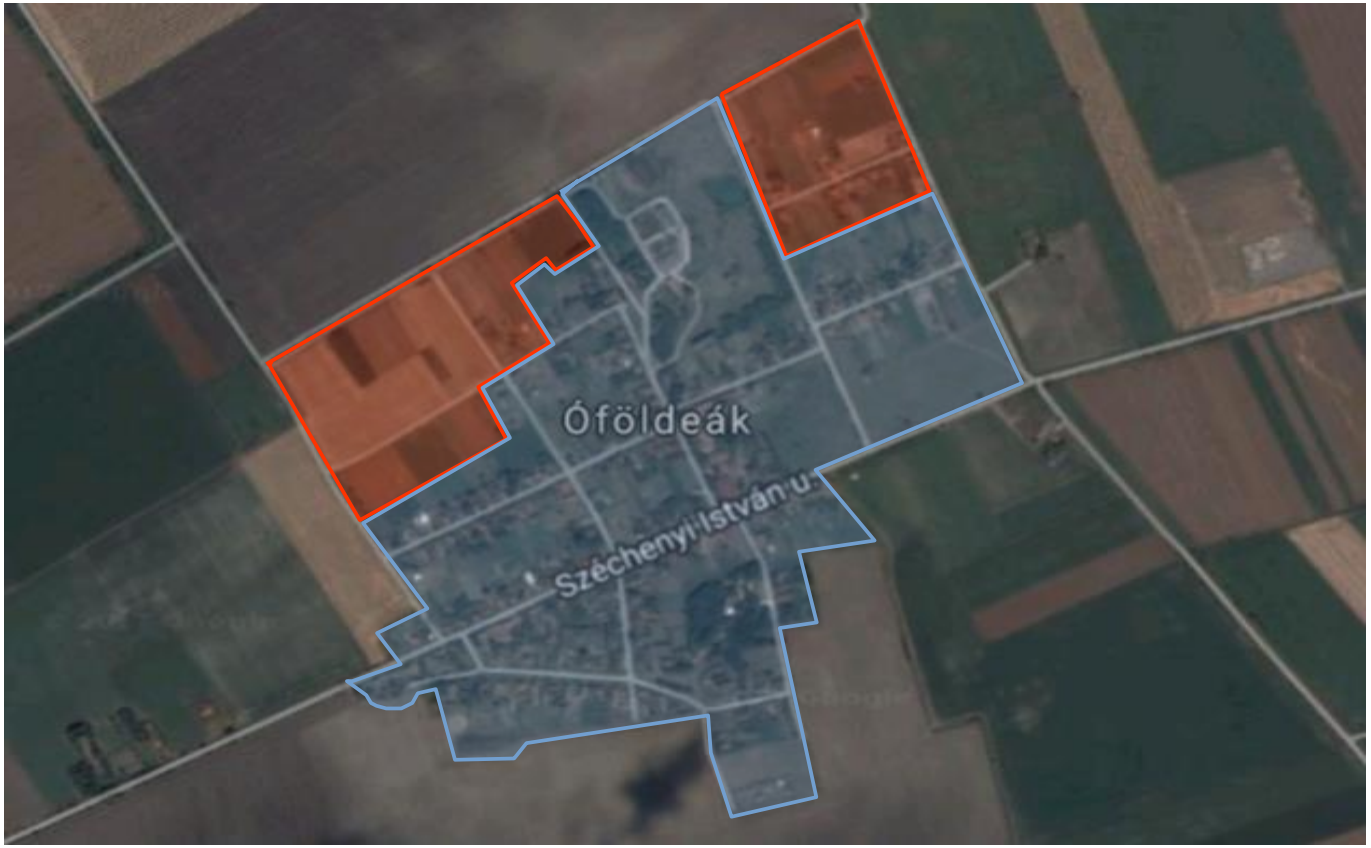

Azonban napjainkban a Dózsa György utcában látható épületek egy-két kivételtől eltekintve sajnos már nem eredetiek. Átépítették, vagy elbonthatták azokat. A többi településrészen azonban találkozhatunk eredeti falusi hangulatot biztosító épületsorokkal.

Óföldeák változatos településképében a különböző építési korok jellemzőit is felfedezhetjük: a hagyományos parasztházak sora mellett találkozunk átépülőben lévő ONCSA-házsorral, nagyobb tetőteres, és emeletes épületek utcaképével.

Külterület

Egyéb, beépítésre nem szánt terület

A település külterülete túlnyomórészt mezőgazdasági terület. A mezőgazdasági művelés alatt álló földrészlet nagyobb része szántó. Óföldeákon nem jellemző a külterületi tanyasi életmód, a „téeszesítés” elsorvasztotta a falu környezetében ezt az egyébként szinte minden más településen jellemzően magas arányú helyben lakásos, földművelő életformát.

Ajánlások

Nagyon hosszú időnek kell eltelnie ahhoz, hogy egy település szilüettje szinte harmonikussá váljon. A lakosság „átnevelése” hosszú, de nem reménytelen folyamat. Az hogy az egyéneknek mit jelent a szép fogalma az épületek esetében teljesen változó. Az egységesítés szempontjából azonban nincs szükség az épületek uniformizálására. A településképet befolyásoló paramétereket körvonalazni kell, meg lehet találni azt a szűk mezsgyét, amely még engedi az egyéni ízlés kibontakozását, ugyanakkor a közösség érdekeit sem sérti.

Mindnyájan felelősek vagyunk azért, hogy a régi és az új épületeink hogyan néznek ki, hogyan épülnek, harmonikusan illeszkednek-e a hagyományos, épített környezettel. Az építészeti minőség alapja a kreativitás, a belefektetett szakmai és szellemi tudás, a fenntarthatósági szempontok, környezettudatos építkezés figyelembevétele. Mindezt egy jó építész pontosan tudja, érzi, az építés helye, szelleme és hangulata számára az elsődleges tervezési szempont. Nem is igazán nekik szól ez a könyv, inkább az építészeti érzékenységben kevésbé jártas, nem szakértő fél számára, hogy a fájdalmas utca- és tájsebek elkerülhetők legyenek. A tökéletes illeszkedést, az építészeti szépséget megfogalmazni, előre rögzített pontokba szedve összerakni nem lehet, és erre nem is szeretnénk vállalkozni.

Az alábbi fejezet célja, hogy segítséget nyújtson néhány gyakran felmerülő építészeti, településrendezési kérdésben, bemutatva azokat a lehetséges válaszokat, amelyek az esetek döntő részében működőképesek lehetnek. Szeretnénk bemutatni, hogyan kerülhetők el a legáltalánosabb hibák, fenntartva a lehetőségét annak, hogy ugyanazon probléma felvetésre egészen más helyes megoldások is létezhetnek. Az alábbi ábrák nem az építési előírások, szabályzatok rajzos illusztrációi, hanem a környezetbe való illesztés, a szokásokhoz történő kapcsolódás fontosságára, annak előnyeire hívják fel a figyelmet.

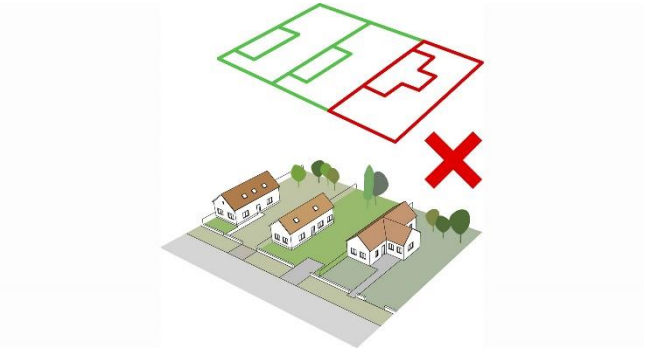

Telepítés

Óföldeák vélhetőleg legelső utcájának tekintett Dózsa György utcában egy-két kivételtől eltekintve előkertes, oldalhatáron álló beépítések találhatóak. Ezt a telepítést, mint hagyományt meg kell tartani, nem szabad az előkert nagyságát módosítani, mert az zavart okozhat az utcaképben.

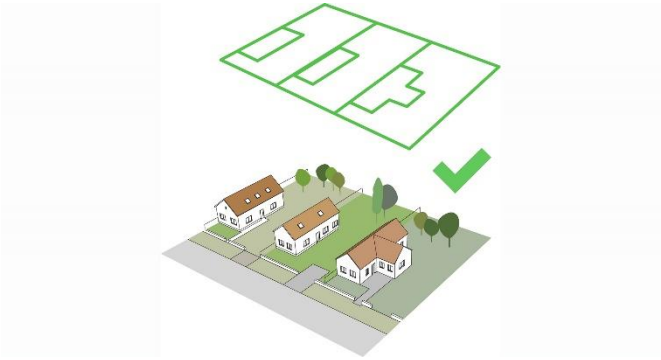

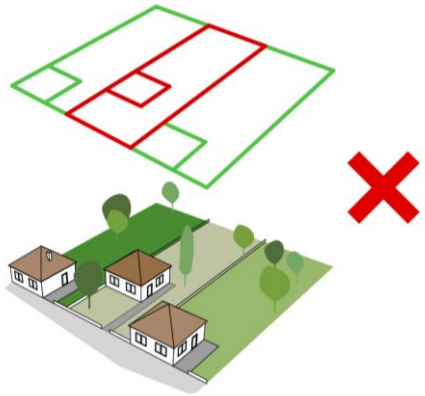

A település többi utcáira az utcafronton és oldalhatáron álló beépítés a jellemző. Nem lenne szerencsés az ilyen kialakult helyzethez előkertes telepítést alkalmazni. Az illeszkedés szabályát feltétlenül tartani kell!

Tetőhajlásszög
Az új házak tetőzetének építésénél vagy meglévő épületek tetőzetének felújításánál 30-40° fokos tetőhajlásszöget szükséges választani.

Magasság
Az épület magasságának meghatározásakor figyelembe kell venni a szomszédos beépítések tető- és szintmagasságait. Közel azonos magasságú épületek emelésével általában könnyebben alakul ki harmonikus utcakép. Amennyiben nem azonos magasságú épületek közé épül az új lakóház akkor átmenetet –lépcsőzést- kell biztosítani az eltérő épületek között.

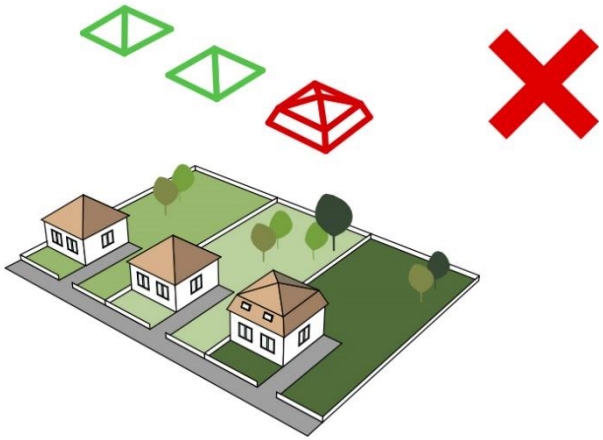

Tetőforma

Az újonnan megvalósuló épület tömegének meghatározásakor figyelembe kell venni a környező épületek tetőzetének formai jellegzetességeit. A túlzottan mozgalmas, vagy a környező tetőfelületek jellegétől elütő új tetőzet megbonthatja az utca- és településkép egységét.

Olyan utcaszakaszba, ahol sátortetős épületek vannak, oda ne épüljön utcára merőleges gerincű, nyeregtetős, vagy manzardtetős épület. Amennyiben utcára merőleges gerincű lakóházak melletti építési telek beépítése a terv, oda ne épüljön tördelt tetőforma, amelynek az utcára néző felülete is kontyolt.

Óföldeákon számos olyan lakóépületet találhatunk, amelyek szinte száz éves, hagyományos paraszházak: utcára merőleges gerincű, toldott nyeregtetősek. Ezek tetőszerkezetét célszerű lenne korhűen, mint örökséget megtartva az utókornak felújítani. Ha mellettük azonban még is új épület építését terveznék, akkor annak a tetőszerkezetét szintén utcára merőleges idomúnak szükséges megtervezni.

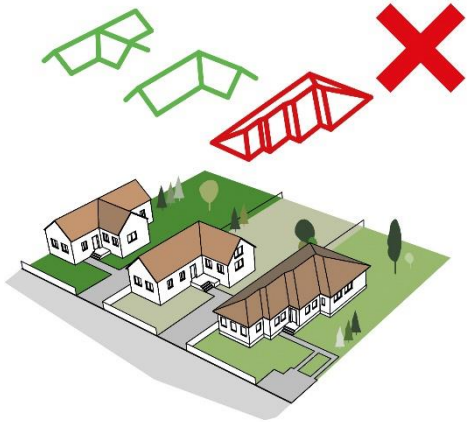

Színek, anyagok

A település színvilága változatos, mégis van egy visszafogott egymáshoz való illeszkedés, hasonló anyag és színhasználat. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színek alkalmazása. Az épületek színezésénél kerüljük az erős, harsány homlokzatszíneket, helyette célszerű a föld színeit, vagy pasztellszíneket alkalmazni. A vakolat mellett megjelenő tartós burkoló anyagok közül az alföldre jellemző tégla

használata a helyhez illeszkedő épület homlokzatot eredményez. A természetes kövek burkolatként való megjelenése, csak épülettel együtt szerkesztett, tiszta szerkezeti elemeket burkoló anyagként támogatható. A bizonytalan formában megjelenő terméskő lapok, „csipkés” felrakása az épületre esztétikailag az épületet csak rontják.

Környezetétől túlzottan elütő anyagú, színhatású, textúrájú tetőhéjazat alkalmazása ugyancsak kedvezőtlenül befolyásolja az utca- és településképet. A tetőfedés anyagának megválasztásánál tradicionális anyagot alkalmazzunk és kerüljük a tájidegen kék színű cserepek és a rikító színű fémlemez fedések használatát.

Kerítések

A kerítések az utcaképek legfontosabb épített kiegészítő elemei, amelyek vagyonvédelmi funkcióik mellett fontos térformáló szereppel is bírnak. Igényes építészeti kialakításukkal sokszor az épületekkel egyenrangúvá válhatnak. Az előkertes beépítési módnál az áttört kerítések biztosíthatják a közterület és magánkert együttélését. Óföldeákon az utcafronton álló beépítés esetében sok esetben előszeretettel építettek a lakosok teljesen tömör kerítéseket, teljesen elszeparálva a magánszférájukat a közterületektől. A mai kornak az egyén ilyen jellegű igényeit is tiszteletben kell tartani, ezért nem érdemes kötelező előírásokat megfogalmazni, azonban az illeszkedési szabályok rögzítése szükségesek.

Ablakok

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt. A hagyományos nyíláskialakításnál megfigyelhető: kétszárnyú, vagy a 60-as évek jellegzetes három osztatú ablakai, utcai homlokzaton szimmetrikus kialakítással. Szerencsére nem minden esetben a fehér műanyag nyílászárók győzedelmeskednek, találhatunk a faluban igényesebb kialakítású, színes ablakokat is. A régebbi lakóépületek esetében a hagyományos faablakok beépítése követné hűen a tradíciót.

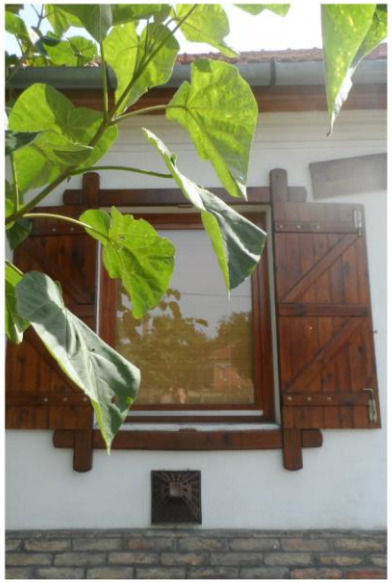

Héjalások

A magastetők héjazatának anyaga a településkép harmóniájának fontos összetevője. A hazai meteorológiai viszonyokhoz, az építéstechnikai adottságokhoz, Óföldeák történetileg kialakult sziluettjéhez alapvetően a (lehetőleg természetes színű, textúrájú) pikkelyfedések illeszkednek. A „pikkely” kifejezés itt elsősorban arra utal, hogy viszonylag kisméretű elemek egymásra takaró rendszeréből áll össze a fedés, amely struktúra a legkülönbözőbb méretű és geometriájú tetőfelületek fedésére alkalmas.

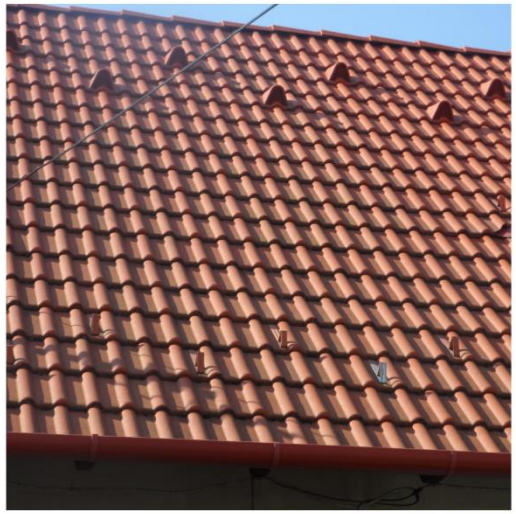

Lábazatok

Az épület egyik kiemelt szerkezete a lábazat. A lábazati zóna a ház talpazata, melynek erőt kell sugározni. A lábazatot mindig igyekeztek csapóesőnek ellenálló, tartós fagyálló anyagból építeni. Falazott téglalábazatokat láthatunk, viszont a süllyedésre kevésbé érzékeny betontalp gerendák megjelenésével az 1960-80-es évek építészeti divatját műkő lábazatok jellemzik. Napjainkban viszont a fagyálló lábazatok biztosítására már szinte csak mozaik lábazati vakolatokat alkalmaznak a tulajdonosok. Célszerű a föld színeit használni.

A téglaburkolatok nosztalgiájukat élik ragasztott formában. Kaphatóak gyártott téglalapkák, de sok esetben használják a tömörtéglák felszeleteléséből nyert téglányokat is.

Építészeti részletek

Hűen mutatják meg ezek a képek azt, hogy az egyszerű parasztemberek is törekedtek az igényességre, finom részletek megoldásával díszítették lakóházaikat, akár egy ereszdeszkázatról, akár pedig egy oromzatról is van szó.

Utcák, terek

(Kúria előtti és a templom előtti park, játszótér, sportterület és temető)

A települések zöldfelületi rendszerének sokrétű feladatot kell betöltenie. Elsősorban a lakosság rekreációs igényeinek kielégítésére, valamint a környezeti ártalmak hatásának csökkentésére szolgál. Óföldeák belterületén intézményi zöldfelületek, közterületen kialakított park, a játszótér, az ezeket összekötő utcák zöldfelülete és az egyes magántelkeken kialakított kertek biztosítják a felsorolt funkciókat.

Návay László kúria Parkja

Gencsháti Návay kastélypark
Országos védelem alatt álló három hektáron elterülő parkban közel százéves tölgyfa csoportot is találhatunk.

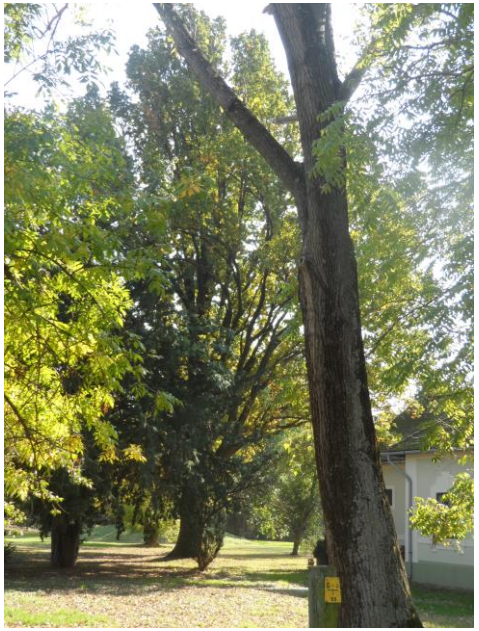

Lakóutcák zöldfelületei és a lakótelkek előkertjei

A növényzet telepítésekor tekintettel kell lenni az építészeti környezetre, az épületek méretére, jellegére, hogy azok benapozását, feltárulását kedvezőtlenül ne befolyásolja a vegetáció.

Széchenyi utca melletti játszótér és park

Sportpályák és a Dilinka temető

Közterületi szobrok és útmenti keresztek

A közterületek esztétikáját alapvetően befolyásolják az utcákon elhelyezett kiegészítő elemek, legyen az művészeti alkotás, vagy hálaadó feszületek.

Az útmenti kereszt a legrégebbi időktől megbecsülésnek örvendett. Férfi kalapot emelt, az asszony pedig keresztet vetett, ha elment előtte. Ennek a tiszteletnek köszönhető, hogy a 20. század viharai sem rombolták le. Kereszteket a régebbi időkben fogadalomból vagy hálából állítottak.

Óföldeák tanyavilágában két ilyen emlék maradt meg.

Jó példák bemutatása

(épületek)

Nehéz feladat egy olyan településen jó példát felmutatni az épületek közül, ahol lassú hanyatlás mutatkozik a lakosság számát tekintve. A faluban maradó tulajdonosok megpróbálják fel-felújítani lakóházaikat. Azokon a részeken, ahol folyamatos karbantartás folyik ott gondozott összképet ad a megfigyelőnek. Az lenne Óföldeák esetében a jelenleg belátható és fenntartható, rövidtávú cél, hogy a meglévő épületeket ízlésesen tatarozzák, -mellőzve a harsány színezéseket- állagmegóvással tartsák rendbe épületeiket.

Sajátos építményfajták

Hangulatos, fából épült gyalogos hidakkal és más település számára is jó példával elöljáró, igényes, környezetébe illő buszmegállóval találkozhatunk Óföldeákon sétálva.

Reklámok

A jól eltalált arányú, színű cégérek, hirdetőtáblák, reklámfelületek kedvezően befolyásolják a közterület megjelenését. A tájékoztatás nem lehet kirívóbb, mint az épület, meg kell találni a kiszemelt hely és a reklámtábla közötti helyes arányokat. Nem takarhatják az épület főbb, meghatározó tagozatait, díszeit, figyelembe kell venni a homlokzat és a nyílászárók osztásrendjét. Tiszteletben kell tartani az épületet, vagy a környezetet a reklámtáblákra kitalált színekkel, és a terjedelemmel is.
Óföldeák annyira kis település, hogy igazán csak ötleteket lehet adni a cégérhez, igényes reklámfelületek kialakításához, jelenleg nem alkalmaztak értéket képviselő hirdetési elemeket.

Impresszum

Megrendelő: Óföldeák Község Önkormányzata
Óföldeák, Bajcsy-Zsilinszky utca 2.
Tel.: 62/295-603
E-mail: hivatal.ofoldeak@gmail.com

Polgármester: Simkóné Simon Erika

Mb. főépítész: Bartók Erika Éva

Szöveg: Bartók Erika Éva
Fotók: Bartók Erika Éva
Műholdképek: google maps

Források:
Óföldeák Község Örökségvédelmi Hatástanulmánya
Csongrád Megye Építészeti Emlékei
Lechner Tudásközpont Nonprofit Kft.